

Ann Dowsett Johnstonová

Pití

Intimní vztah žen k alkoholu

Ann Dowsett Johnstonová

PITÍ

Intimní vztah žen k alkoholu

Ann Dowsett Johnstonová
PITÍ - Intimní vztah žen k alkoholu

Ann Dowsett Johnston
Drink: The Intimate Relationship Between Women and Alcohol

přeložil Pavel Sojka

Copyright © Ann Dowsett Johnston, 2013

Translation © Pavel Sojka, 2014

ISBN 978-80-7511-017-6 (pdf)

Z anglického originálu Drink: The Intimate Relationship
Between Women and Alcohol
vydaného Nakladatelstvím Harper Collins v New Yorku v roce 2013
přeložil Pavel Sojka

Jazyková redakce Tereza Houšková

Obálka Robert Vanko

Sazbu a epub připravilo pureHTML.cz

Vydalo nakladatelství a vydavatelství VOLVOX GLOBATOR

Štítného 17, 130 00 Praha 3

www.volvox.cz

jako svou 1027. publikaci

Vydání první

Praha 2014

Adresa knihkupectví VOLVOX GLOBATOR

Štítného 16, 130 00 Praha 3 – Žižkov

Naše excesy jsou nejlepším ukazatelem naší nedostatečnosti
a zároveň nejlepším způsobem, jak ji před sebou zakrývat.

Adam Phillips, britský psychoanalytik

Srdce, co se směje
Charles Bukowski

Tvůj život je jen tvůj
Nenech se vtáhnout do zatuchlý rezignace.
Dávej si majzla.
Jsou cesty ven.
Tam někde je světlo.
Snad ho není moc,
ale překoná temnotu.
Dej si majzla.
Bohové ti dávaj šance.
Seznam se s nima.
Chop se jich.
Všichni jednou
chcípnem, ale v životě můžeš smrt překonat.
Někdy.
A čím častěj se ti to povede,
tím víc světla uvidíš.
Tvůj život je jen tvůj.
Uvědom si to, dokud ho máš.

Jsi úžasnej
Bohové čakaj, že je potěšíš.

Předmluva

Když budete trávit čas v přesvícených místnostech spolku Anonymních alkoholiků nebo hovořit v kavárnách s mnoha ženami, které skoncovaly s pitím, nutně dospějete k jednomu závěru: pro většinu z nich je chlast hnusný lichvář, někdo, komu nějakou dobu důvěřovaly a spoléhaly na něj, než věci nabraly nepěkný směr.

Každý člověk, který má problém s alkoholem, to zažil na vlastní kůži. A bez ohledu na okolnosti jsou určité části příběhu vždycky stejné. Většinou se to vyvíjí následovně:

Zpočátku je alkohol elegantní postava u baru někde v rohu místnosti, je krásný a na sobě má dokonalý černý smoking. Nebo je snad v černé kůži a džínsech. Na tom nezáleží. Prostě je nepřehlédnutelný. Žádný večírek se bez něj neobejde – a vždycky se dostaví první.

Snad jste ho poprvé spatřily ještě na střední škole. To platí pro mnohé. Jiné ho potkaly ještě mnohem dřív. Chopí se své příležitosti, když jste nejisté nebo nervózní, rozrušené nebo vyděšené. Míříte na velký večírek nebo taneční párty. Náhle vás přepadne žaludeční nervóza. Máte pochybnosti, zda jste vhodně oblečené; příliš vysoké nebo příliš malé; v depresi nebo vystresované. Všechno jedno. Chlast neztrácí čas. Připlíží se k vám s pohotovou dávkou odvahy v ruce. Vy to tam hodíte. Cítíte se skvěle. Funguje to.

Nebo jste se snad zamilovaly. Jste na svatbě, večeři či nějaké oslavě. Chcete, aby ty chvíle trvalyco nejdéle. Bojíte se, že nebudou. Právě když jsou vaše pochybnosti nejsilnější, chlast vám podá sklenku, stopečku tekutého napařování, světlovlasu a plnou energii. Dáte si malý doušek, a místnost se okamžitě stává přívětivější. Totéž se děje s vámi: energie prostupuje i prsty u nohou, srdci se ulehčí. Všechno je možné. No *tohle* je přece dohoda snů.

Takhle nějak to začíná. A pro mnohé to tady i končí. Když dosáhnou jednadvaceti, pětadvaceti nebo třiceti let, některé z nás vstoupí do přeplněné místnosti svatebních oslav nebo maturitních večírků či pohřebních hostin, a chlast už tam na ně nečeká. Zmizel. Nebo ho snad nikdy ani nepotkaly. A on je nevyhledává. Nejsou jeho typ.

Ale co vy? Zvykli jste si, že vás podrží, tenhle chlápek v černém. A jak roky plynou, začne se objevovat dennodenně. Chlast vám skočil na záda.

Dokonce ví, kde bydlíte. Potřebujete energii? Potřebujete se vyspat? Potřebujete kuráž? Chlast vám v tom pomůže. Začnete se na něj spoléhat, ať řešíte jakýkoli problém. Přepracované, vystresované, zdrcené? Osamělé? Skleslé? Chlast je po ruce, když ho nejvíc potřebujete.

A když jeho potřeba pomine, náhle zjistíte, že se k vám mezitím nastěhoval. Je u vás v kuchyni. V ložnici. Sedí u vašeho jídelního stolu, zabírá dvě místa a vytlačuje vaše milované. Než se nadějete, bude vás budit uprostřed noci a ve čtyři ráno vás kopat do břicha. Přišli vás navštívit přátelé a on ztropí scénu. Začne dávat najevo, kdo tady šéfuje. Má rozhodující slovo.

Řeknete si, že už toho bylo dost. Požádáte ho, aby odešel. Odmítne. Dohoda je dohoda, říká. Chce svou odměnu a chce ji hned. Vlastně chce úplně všechno: ubytování s plnou penzí, všechny vaše peníze, vaše jmění, vaši rodinu – plus spoustu lásky jako přídavek. Bezpodmínečné lásky.

Napadne vás udělat jediné: vykopnete ho z bytu, vyměníte zámky na dveřích a necháte se vyškrtnout z telefonního seznamu. Jenže v pátek večer se vplíží bočním vchodem. Znova ho vyhodíte – vrátí se hned další den.

Teď jste vyděšené. Tohle je ten nejtvrďší oříšek, jaký jste kdy měly k rozlousknutí. Rozhodnete se zkusit zeměpisnou léčbu: dáte výpověď v práci, zvednete kotvy a přemístíte se do nového města, kde vás nikdo nezná. Nový začátek.

Jenže za pár dnů vám chlast zavolá uprostřed noci. Jako všichni vydřiduši je o krok před vámi a nejsou s ním žerty.

Takhle to většinou probíhá.

Říká se tomu závislost.

PRVNÍ ČÁST – POHLED ZPÁTKY

1. DENÍK OPICE

ZAČÁTEK KONCE

Mít kořeny je snad nejdůležitější potřeba lidské duše,

ale my si ji zároveň nejméně připouštíme.

Simone Weilová

V mém případě to proběhlo takto: Podstoupila jsem zeměpisnou léčbu, abych napravila, co jsem ve svém životě považovala za špatné, a ta léčba nebyla úspěšná.

Mnohem později jsem si přiznala pravdu: zeměpisná léčba se vždycky májí účinkem, obzvlášť když je jejím smyslem vyřešit problémy s alkoholem.

Ovšem tehdy jsem to tak nevnímala. V zimě 2006, když jsem sbalila kufry a přestěhovala se do Montrealu, jsem byla plná naděje. Naděje, že má nová kariéra jen pokvete. Naděje, že vztahu s mým milým, který teď bude žít daleko, se v tom novém městě bude dařit. Tak jsem to popisovala za svitu svíček při večeři na rozloučenou s nejbližšími přáteli.

Třetí naději jsem si nechala pro sebe: že s mým přesunem jako zázrakem zmizí to, co mě víc a víc znepokojovalo – můj návyk na alkohol. Že večerní chuť na sklenku vína – nebo tři – zmizí jak mávnutím kouzelné hůlky.

Byla jsem plná odhodlání. Mým novoročním předsevzetím bylo, že nikdy nebudu pít sama. Dala jsem slib svému milému a byla rozhodnutá slovo dodržet.

A tak jsem jednoho mrazivého únorového odpoledne s jasně modrou oblohou jsem poprvé táhla svůj kufr po mramorovém schodišti repliky zámku Sama Bronfmana na montrealské Peelově ulici – disneyovského výtvoru, jenž byl po desetiletí hlavním sídlem největší světové likérky.

Když byl v roce 2002 darován McGillově univerzitě, začal Seagram House svou novou existenci coby Dům jiříček, pojmenován po malém červeném ptáčku ze znaku univerzity, o němž se věřilo, že je požehnaný – nebo prokletý? – tím, že bez ustání poletuje.

Jiříčka nikdy neodpočívá. Záměrně jsem to brala jako šťastné osudové znamení. Snažila jsem si obhájit své rozhodnutí, že přijmu důležitý post proděkanky univerzity se zaměřením na vývoj, absolventy a mezilidské vztahy. Nechala jsem za sebou svůj milovaný domov v Torontu a úspěšnou kariéru novinářky. Celou tu záležitost s jiříčkami jsem brala vážně.

Jako proděkance mi byla přidělena Bronfmanova veliká kancelář ve druhém patře, což bylo místo, kde alkoholový magnát během prohibice přijímal Joe Kennedyho a Al Capona – tak nějak se to traduje. Tady jsem měla úřadovat, za jeho masivním, ručně vyřezávaným psacím stolem, usazená na jednom konci komnaty s nedostatkem vzduchu, obehnaná stěnou ze zaoblených knihoven a ozdobného dubového obložení. Historie je impozantní. Kdysi dávno to platilo i pro kancelář. Jenže když jsem se tam nachomýtla já, skvrnitý zelený koberec, rozbitá stropní svítidla a nedostatek denního světla činily místnost jaksi skličující. Přesto pro mě znamenala velký příslib a já byla optimistkou.

Jeden z mých kolegů tam na uvítanou postavil barevnou průhlednou vázu s překrásnými gerberami. Byly tam kytice od děkanky a ostatních, a spousta přání a navštívenek – příjemné povzbuzení první den v práci. Břicho mi sice dávalo signály, ale rozhodla jsem se mu nenaslouchat.

Časem ve mně začala bujet hrůza z toho monstrózního psacího stolu a všeho, co reprezentoval. První den mě však svou neobvyklostí spíše příjemně rozptyloval. Moje temperamentní blondátá asistentka, která dostudovala teprve před dvěma lety, se usadila naproti mně a přisunula si stůl, aby měla na čem psát. Ukázala mi tlustý pořadač a předala mi hromádku dokumentů k podpisu. Nejvíc ze všeho ji zajímalo datum mé uvítací recepce. Velmi se přimlouvala za Den sv. Patrika – či Den sv. Popíjení, jak mu s oblibou říkala, nejalkoholičtější den v montrealském kalendáři. (Byla nezadaná a toužila svůj stav změnit.)

O pět týdnů později tu akci uspořádala: většina z mých nových podřízených – bylo jich víc než sto osmdesát – se natěsnila do zasedací místnosti v přízemí Domu jiříček na kávu a croissanty a děkanka měla uvítací řeč. Mým úkolem bylo skupinu zmobilizovat, aby rozjela největší kampaň v historii univerzity, jejímž cílem bylo získat finanční prostředky ve výši pět set milionů dolarů na vylepšení veřejné image, podporu výzkumu a na studentská stipendia. Děkanka byla žena, kterou jsem velice obdivovala. Srdce mi překypovalo radostí. Vypadalo to, že zeměpisná kúra bude fungovat.

První měsíce jsem za Bronfmanovým velkým stolem strávila mnoho nocí. Někdy kolem šesté večer, když poslední z mých zaměstnanců mířili domů ke svým manželům a manželkám, dětem a přátelům, jsem si zašla do nedaleké kavárničky na rohu, objednala si salát s sebou a svou špatnou francouzštinou poklábosila s majitelem, připravujíc se na další pracovní večer. Občas jsem zůstávala v práci přes půlnoc a docházela tam i o víkendech. Byla jsem zvyklá na dlouhou pracovní dobu. Ve městě jsem neměla žádné přátele a má křivka zdokonalení v oboru rychle stoupala. Moje předchůdkyně na místě proděkanky, která přišla ze Stanfordské univerzity, odešla před koncem svého úředního období. Většina lidí jí přiznávala zásluhy na profesionalizaci systému, jak získávat finanční dotace pro univerzitu, a mou pracovní náplní bylo tyto postupy dále rozvíjet.

Pustila jsem se s chutí do práce. Senátní dokumenty, otázky řízení, tlusté svazky o profilech sponzorů: to bylo lehké čtení. Matoucí byla manažerská výzva navázat tam, kde má předchůdkyně přestala. Před spaním jsem svůj pracovní den zakončila několika e-maily, položila svůj smartphone na polštář vedle sebe a prokousávala se několika stránkami bichle *Prvních 90 dnů: Strategie úspěchu nových manažerů na všech úrovních*, což byl dárek na rozloučenou od jednoho ostříleného manažera doma v Torontu.

Zhasla jsem lampičku a v duchu si ještě probrala předchozí den za pomoci „opičího pravidla“, jak mi to poradil renomovaný prezident jedné univerzity. „Existuje jen jeden způsob, jak neuspět v novém

povolání,“ varoval mne. „Návrhy přicházející k vám do kanceláře budou mít na zádech opičáky. Ujistěte se, že až ji budou opouštět, budou tihle opičáci stále na *jejich* zádech a ne na vašich.“ Skvělá rada; byť obtížně proveditelná. Usínala jsem a hlavou mi přitom táhnul rej tančících opic.

Přišlo jaro a světlo v Montrealu se proměnilo. V restauracích začala sezóna otevřených zahrádek a moje asistentka měla nabitý program. Každé ráno mi s kávou a dokumenty přinášela čerstvé pokračování svých romancí. Když večer spěšně mizela, planula těmi možnostmi. Otvírala jsem západky vitrážových oken za Bronfmanovým stolem a nechávala dovnitř linout zvuky ze zadní uličky. Populární Peelova hospoda, sprostá špeluňka, kterou si oblíbili studenti z prvních ročníků a jejich přespolní návštěvy, byla co by kamenem dohodil. Stejně tak útulný lokál U Alexandra. Ráno se asistentka na otevřená okna zamračila: „Proč se proboha chcete dívat do cihlové zdi?“ Jak jí jen vysvětlit, že mně ty noční zvuky zní konejšivě? Krátké brebentění pikolů během kuřácké pauzy, kdy vlečou kýble prázdných lahví k šedivým popelnicím a v rychlosti si zapálí, než se vrátí k práci; občasný výbuch smíchu; kradmé úryvky melodií s trochou basového tónu.

Připomnělo mi to postřeh jedné kamarádky, jaký je sex na antidepresivech: „Dosáhnu orgasmu, ale přijde mi, že se to děje někomu jinému.“ Život jako by se vytratil.

Jake, můj milý – spisovatel bydlící tisíce mil daleko – mne právě požádal o ruku. Týden před mým stěhováním jsme unikli na odlehlý ostrůvek na Bahamách. Tam, na opuštěné pláži při západu slunce, se mě zeptal, jestli si ho vezmu. Řekla jsem ano.

Během let jsme s Jakem měli mnoho společných líbánek. Za deset roků jsme spolu trávili čas, kdykoli to jen bylo možné, letní dovolené na Jakeově osmistěnném dřevěném hausbótu v divočině severního Ontaria, zimní volno u mě nebo u něj doma. Mezitím cesty do Paříže, Londýna, Mexika. Každý máme jedno dítě: on dceru Caitlin a já syna Nicholase. Jsou od sebe jen šest měsíců a bylo jim jedenáct, když jsme se seznámili. Vychovali jsme je obětavě a s potěšením, ve spolupráci s

našimi dřívějšími partnery i mezi sebou.

Léta to fungovalo dokonale. V létě jsme kotvili u růžově žíhaného žulového útesu a budili se, když nám vydry vykrádaly vědro s malými rybkami; po ránu, když jsme si šli zaplavat, jsme občas zahlédli losa nebo medvěda. V noci jsme sedávali pod hvězdami na improvizované terase z naplaveného dřeva, usrkávali irskou whisky a naše oblíbená hudba se linula po vodní hladině. V zimě jsme četli a přikládali do krbu, a převlečení do flanelového pyžama s rybičkami jsme v pohodlí sledovali staré filmy. „Máme se ze všech nejlíp,“ říkával Jake a já mu dávala za pravdu. V jeho přítomnosti jsem se cítila jako Grace Kellyová v *Okně do dvora* – kosmopolitní dívka, až po uši zamilovaná do světoběžníka Jimmyho Stewarta. Většinou jsem byla na vrcholu blaha.

První dva měsíce v Montrealu jsem příliš nevnímala dopad svého rozhodnutí se přestěhovat, protože jsem bydlela dvě minuty od Domu jiříček v drahém apartmánovém hotelu a vlastně to připomínalo jakousi delší služební cestu. Jake – kterému jsem v soukromí říkala zajíčku – mi na Valentýna nechal poslat do recepce balíček: Jsem si jistá, že v celém hotelu jsem byla jediná, kdo spal s plyšovým zajíčkem na polštáři.

Každou noc mi Jake vyprávěl, jak mu ten den šlo psaní, to byl jeho svět a já ho důvěrně znala. „Mám pocit, jako bych čelem rozbíjel beton,“ říkal. „Řekni mi, jak jsi se dnes měla, zlato.“ Svírajíc plyšového zajíce jsem mu líčila složitosti svého nového světa. Vždycky jsem náš hovor zakončila větou: „Vypadá to, že mi někdo zapomněl zarezervovat zpáteční let,“ vtipkovala jsem. Ani jeden z nás se tomu nikdy nezasmál. Naše noční rozhovory byly hodně upokojující. Nedávno mu voperovali umělou kyčel a já jsem za ním letěla, abych o něj pečovala. Nemohl se dočkat, až se mu to zahojí, aby mohl přijet do Montrealu a porozhlédl se po městě. Strašně jsem ho chtěla mít vedle sebe: Cítila jsem se stále osamělejší.

Přišel červen a já přestala trávit večery v zatuchlém prostředí kanceláře. Večer co večer jsem si nosila práci do příjemné atmosféry

kavárny U Alexandra, kde jsem se pokaždé uvelebila u stejného stolku se svým chytrým telefonem a dokumenty. Byla jsem mezi lidmi a necítila se tak izolovaná. Večer co večer mi stejný číšník přinesl první z mých tří dvoudecek jiskřivého bílého vína Sauvignon, salát s teplým kozím sýrem a bagetku. Pokaždé se snažil seč mohl, abych zkusila něco nového. „Šneky, madam?“ „Non, Francois.“ „Tatarský biftek?“ „Non, merci, Francois. Un autre verre.“

Hned první doušek mi jakoby odpoutal hlavu od ramen. Po druhém jsem si vydechla. Víno vyvolávalo v mých útrobách krásný hřejivý pocit. První sklenka rozpouštěla jakousi ledovou vrstvu napětí, bariéru mezi mnou a světem kolem. Po druhé sklence se hnuly tektonické desky mé psychiky a přišlo ještě větší uvolnění. Jake ten stav popisoval následovně: „Když piješ, jako by ti zmizely obratle na zádech.“

Svou práci jsem vždycky brala vážně – snad až příliš. Někdy mezi prvním a druhým vínem jsem se začala dívat na problém z nového úhlu nebo mne napadlo řešení nějakého složitého úkolu. Náhle všechno vypadalo jednoduše. A po třetí sklence? No, po ní už jsem neměla tak jasné myšlenky a věděla jsem, že je čas jít domů.

Dají se mé večery U Alexandra považovat za samotářské pití? Pokoušela jsem si to v duchu přikrášlit: Není to tak, že bych byla *úplně* sama. U vedlejších stolů seděli lidé. Kromě toho, neznala jsem nikoho, s kým bych mohla povečeřet. V hloubi srdce jsem však znala pravdu: Porušovala jsem svůj slib – ten, který jsem dala nejen Jakeovi, ale i sama sobě. Pila jsem, protože jsem se cítila osamělá. Pila jsem, protože jsem byla plná obav. Tohle nebyla Grace Kellyová nalévající Jimmymu Stewartovi sklenku Montrachetu. Tohle bylo něco jiného, něco co jsem dosud neznala, a já cítila, že to je špatně.

Nevím, po kolika měsících jsem si cestou domů začala kupovat další láhev pro případ, že bych si chtěla před spaním dopřát ještě sklenku. Vím ale docela přesně, kdy mi ráno přestávalo stačit opakované buzení.

Jednoho osudového večera jsem po obzvlášť náročné diskusi s vysoko postaveným podřízeným zamířila do své kavárny. Zde je moje reflexe toho večera:

Čtyři. Včera večer jsem si dala čtyři. Možná dokonce pět.

Jedna z nich byla vodka. A prospala jsem obě buzení.

Auto mé nadřízené odjelo na venkov, kde se konala každoroční neformální sešlost vedoucích pracovníků, beze mne. Přijelo pro mě, ona v něm, a nikdo je nečekal. Budu muset rezignovat. Za třicet let svého profesního života jsem nikdy takhle neselhala.

Dorazila jsem na jedenáctou, ale bude se mi to těžko vysvětlovat.

Nadřízená se mě zeptala: „Vzala jste si včera prášek na spaní?“

„Ne,“ řekla jsem po pravdě.

„Doufala jsem, že řeknete ano.“

O dva týdny později se mě na jedné z našich pravidelných schůzek zeptala, jak se mi daří. Samotnou mne překvapila moje odpověď: „Nevím, jak si to vysvětlit, ale nějak mi přestává jít psaní.“ Do velké míry to byla pravda. V Montrealu jsem se ztrácela sama sobě. A to, že jsem postrádala novinářinu – své psaní, svůj svět – byl jen jeden z důvodů.

To léto mi Jake koupil nádherný zlatý zásnubní prsten, ručně zdobený jemnými lístky – nebo to byla ptačí pírká? Tak či tak, vypovídalo to o naší lásce k přírodě a našich společných výletech do lesů. Podařilo se mi ukrást dva týdny, abychom spolu byli na hausbótu. Před snídaní jsme si každé ráno šli zaplavat a dopřávali si dlouhé snídaně, sedíce na lavičce z naplaveného dříví u stolu s ovocem, vejci a kávou. Vždycky to končilo stejně: „Pojď ke mně, zlato, sedni si mi na klín, ať ti mohu masírovat zádička.“ Pak jsme si dali pusy a rozešli se po svých ranních povinnostech. Někdy po třetí odpoledne mi už uprostřed řeky nasazoval návnady, jen my dva a naše čtyřhodinové dobrodružství na sportovní rybářské lodi nebo obyčejné dřevěné pramici.

Poslední léto se naše hovory víc než o jeho psaní točily o tom, jestli mám signál na smartphonu. Jsem sice na dovolené, ale opičáci si ji nevzali. Školou šla fáma, že děkance v létě manžel hodil chytrý telefon

do jezera, jak byl znechucený, že bez ustání posílá e-maily. Považovala jsem tu historku za smyšlenou: bylo těžké si představit jejího manžela kliděse – autora scénářů a učitele jógy – jak čímkoliv hází. Jakeovi ovšem připadal ten příběh výstižný, obzvlášť když mé pracovní návyky pokoušely jeho trpělivost. Znepokojovaly i jeho matku: „Vypadáš vyčerpaně,“ říkala mi. „Tohle tvoje zaměstnání ti moc nesvědčí.“ Vzala jsem ji za ruku a řekla, že to bude v pohodě.

Nastal podzim a na mě padl pocit naprostého osamocení. A tak jako nešťastná dvojice, která se pro záchranu vztahu rozhodne mít dítě, pověřila jsem jednoho obchodníka s realitami, aby mi sehnal nové bydlení. Na přechodnou dobu jsem se nastěhovala do podnájmu na rušném patře nové studentské ubytovny. U děkanky vzbuzovaly moje kočovné způsoby celkem po právu pochybnosti. Většinu víkendů jsem s mobilem v ruce nasedala do letadla směr Toronto. V týdnu jsem procházela vybranými družstevními byty a domy a všechny je odmítala. Připadaly mi jako filmové kulisy, pozadí pro život, který nemá s mým nic společného.

Dorazili noví bažanti. Každou noc se z ubytovny valily partičky svěžích nových mladistvých tváří, lačných po dalším opojném doušku montrealského nočního života. Z mého místa se zdálo, že město patří jim. A já? Seděla jsem ve svém patnáctém patře, s obligátní sklenkou bílého, a probírala se nabídkou nemovitostí, ztracená, a to ve všech ohledech. Zastávala jsem vysokou funkci, můj životní partner byl přes půl státu daleko a žádní skuteční přátelé v dohledu. Moje letní dovolená s Jakem byla už dávno minulostí a já měla pocit, že minulostí je i celý můj život.

Celý podzim se ubytovna dlouho do noci otřásala rockovou hudbou. Někdy celou noc. „Jumping Jack Flash“ pulzovala domem ve dvě ráno. Chodbami se linul chraplavý hlas Leonarda Cohena. Před čtyřmi roky zamířil na univerzitu i můj syn, vzal si s sebou kytaru, ale na polštáři mi nechal céděčko s lístkem: „Když ti bude smutno, pusť si NAHLAS tuhle hudbu.“

Tohle bydlení pro mě mělo k pojmu domov tak blízko, jak jen to v

Montrealu bylo možné. Bavilo mě potloukat se chodbami, poslouchat ve vstupní hale korejského studenta, jak hraje na klavír, dívat se na holky v přezůvkách v podobě plyšáků, jak se chichotají a cpou se pizzou. Jednou, když jsem se vracela pozdě domů, se otevřely dveře od výtahu a já uviděla tři spoře oděné mladíky, pomalované různými odstíny červené, kolem beder uvázané tytéž erární ručníky a hlavy schované v krabicích od kanadské whisky s průřezy pro oči.

„Tý jó, slečinko! Seš tu nová, cо?“

Všichni tři se zlehka kymáceli.

„Ne tak nová jako vy,“ řekla jsem. „Jsem jedna z proděkanek.“

Jedna z krabic zpozorněla.

„Ehm ... se omlouváme, madam!“

Otřel si barvu z ruky o svoji bederní roušku a vehementně mi potřásl rukou.

„Bylo nám potěšením!“

Američané, pomyslela jsem si. Odněkud z Jihu.

„Taky mě těšilo,“ řekla jsem, zatímco mizeli do noci. Dveře výtahu se zavřely a já si pomyslela: „Musím být tou nejstarší studentkou v tomhle baráku.“

Jak se blížil konec semestru, hudba se malinko ztlumila, ale pařit se nepřestávalo. Vzlykající dívky ve vstupní hale, kolem očí šmouhy od černé řasenky. Chlapci ležící obličejem dolů na chodníku, ožralí do bezvědomí, zatímco jejich kamarádi vedle nich upíjejí pivo a textují. Čas od času bylo ve výtahu cítit zvratky.

Vedla jsem velice osamělý život. Občas mne navštívila jedna přítelkyně z venkova nebo dorazil někdo z rodičů kvůli promócím, nebo aby zkontroloval problémového syna nebo dceru. Občas jsem zašla na oběd s profesorem Danem Levitinem, hudebníkem a producentem, z něhož se stal odborník na neurovědu a napsal knihu *Toto je váš mozek při poslechu hudby*. Dan žil sám se svým psem Stínem. Ráda jsem poslouchala jeho vyprávění o novém kamarádovi Stingovi, jeho dlouholeté kamarádce Joni Mitchellové, Rosanne Cashové a Tomu Waitsovi. Byl umírněný piják, milovník slovních

hříček a měl zálibu v dobrých restauracích. Také byl nezadaný. Po určité době mi přišlo trapné se s ním stýkat. Byť nerada, nechala jsem náš vztah vyšumět.

Jednoho večera před Vánoci ke mně v kavárně přistoupil Francois, vypadal ustaraně. „Madam, myslím, že jste velmi, velmi osamělá. Myslím, že jste ta nejosamělejší žena na světě.“

„Ale ne, Francoisi, nejsem.“

Nezdálo se, že ho moje odpověď přesvědčila.

„Jsem jenom velmi zaměstnaná,“ řekla jsem a sáhla po hromádce dokumentů na křesílku vedle sebe.

„Oui, madame.“

Zeměpisná kúra nefungovala. Věděla jsem to a lidé kolem mě začínali mít to podezření taky. K Novému roku jsme si s Jakem, tak jako vždycky předtím, navzájem psali novoroční předsevzetí, slibující jeden druhému hory doly. Toho roku vzhlédl od psaní svého seznamu a prohodil směrem ke mně: „Ne víc než dvoje pití při jakékoliv příležitosti,“ řekl. „A žádný popíjení o samotě.“ „Nemyslíš, že tři jsou reálnější, když se jedná o celý večer?“ smlouvala jsem. „Tři během tří hodin,“ řekl Jake. Stále nevypadal přesvědčený. A tak jsem napsala: „Vzhledem ke genetickým předpokladům k alkoholismu v mojí rodině jsem se rozhodla učinit následující opatření: při společenských příležitostech omezit svou konzumaci na dva drinky, tři během tří hodin; žádné samotářské pití; celkem devět drinků za týden. Pokud během šesti měsíců poruším kterékoliv z těchto pravidel, slibuju, že vyhledám pomoc.“ Ke svým archům jsme připojili podpisy a napsali datum: 1. ledna 2007.

Jake nebyl jediný, komu dělalo moje pití starosti. Také syn si všiml velké změny a neváhal o tom mluvit. Sestra o tom nemluvila, ale věděla jsem, že ji to trápí. Naše matka mívala vřelý vztah k alkoholu. A já? Dělalo mi to víc než starost. Rozhodla jsem se k činu: Zavolala jsem specialistovi na závislosti a požádala ho o schůzku co nejdřív. Bohužel měl čas až v březnu.

Nejvíc ze všeho jsem chtěla zpátky domů. Jenže to nepřípadalo v

úvahu, alespoň jsem si to myslela. V Domě Jiříček jsme uzavřeli velice úspěšný rok: získali jsme rekordní dotace. Byla jsem hrdá na své působení na univerzitě a na to, čeho jsme dosáhli. Za dva týdny jsem se nastěhovala do krásného družstevního bytu plného světla v jednom starobylém domě. Po devíti měsících jsme rozjeli naši velkou kampaň na shánění financí. Právě jsem pro ni pomáhala dělat nábor pomocníků. Musela jsem to stihnout do určitého data a dávala jsem do toho všechno.

A tak jsem udělala jedinou věc, která mi připadala jako řešení: začala jsem si psát deník konzumace alkoholu. Sestra přišla s nápadem, abych se za dobré chování odměňovala nálepkami. Zašla jsem do papírnictví a koupila první, které mi padly do oka: byly na nich opičky. Nemělo to chybu. Zbavím se té opice, která mi sedí na hřbetě.

Ovšem jak jsem zjistila mnohem později, tohle je vždycky začátek konce.

Víte, že moc pijete, a tak si o tom začnete dělat záznamy. A pokud jste jako většina ostatních, schováte je na tajném místě. V kabelce nebo v zásuvce pod spodním prádlem. Včera v noci jste vypila čtyři. Nebo jich bylo pět? Dnes večer se jistě polepšíte.

Takhle to začíná. Nastavíte si pravidla.

Možná přejdete z červeného vína na bílé (zuby zůstanou bílé).

Nebo snad nejde o víno; jenom o pivo.

Žádné nahnědlé tekutiny, jen ty čiré. (Vodka není cítit, že?)

Jenom o víkendech.

Nikdy v neděli.

Nikdy za žádných okolností sama.

Problém je v tom, že pravidla se stále mění. Vaše popíjení nikoliv.

Začnete běhat nebo plavat. (V mém případě to byla silová chuze.

Lidé, kteří sportovně chodí, nemohou být alkoholiky, že?)

Začnete se probouzet ve čtyři ráno. (Nevstávají v tu dobu snad všichni?)

Slibujete si, že dnes to bude lepší a večer si přihneme méně.

Jenže to nesplníte.

Vlastně jediný závazek, který vám jde od ruky, je psát si ten deník. Vypovídá o příběhu a ten příběh začíná mít děsivé parametry.

A co hůř? Tohle je jen začátek konce.

Jako spousta alkoholických deníčků, i ten můj začíná pozitivně. Prvních několik dnů se v něm hromadily nálepky s opičkami: svá omezení jsem dodržovala. Jasně že jsem deník schovávala. (Která proděkanka si do sešitu vylepuje opičácké nálepky?) Netrvalo ale dlouho, a nálepky se začaly vytrácet. Alkohol je krutý nepřítel: když ho pojmenujete, mohutně kope.

V březnu jsem o tom řekla svému odborníkovi na závislosti. Přikyvoval. „Jaký máte vztah k alkoholu teď?“ zeptal se. „Miluju ho.“ Zamračil se. „A zároveň nenávidím.“ „Buďte obezřetná,“ varoval mne. „Alkohol je mazaný. A používat ho, abychom mohli fungovat, je scestné.“

Jednoho jarního večera jsem zašla na večeři s výřečným děkanem fakulty medicíny, Richem Levinem. Na naší univerzitě byl docela nový poté, kdy se se ženou přistěhovali z New Yorku, a měl za sebou perný den.

Richieho oblíbené pití bylo martini a hned si jedno objednal, a vzápětí další.

„Proč sis vybral Montreal, Richi?“

„Přijel jsem kvůli jezerům.“

Skočila jsem mu na to. „Jezerům?“

„Vypadá to, že jsem měl špatnou informaci.“

Nechápala jsem.

„To je z filmu *Casablanca*.“

„Ještě rundu, Richi?“

„Nikdy, drahá. Víš, co říká Dorothy Parkerová.“

Když jsem Riche viděla příště, vytáhl z kapsy pečlivě přeložený papírový ubrousek a podal mi ho. Byl vyzdobený slovy Parkerové, spolu se sklenkou martini: „*Miluju martini – ale maximálně dvě. Po třetím už mám nakoupeno, po čtvrtém se válím s hostitelem.*“

Večer jsem si ubrousek vlepila do deníčku. Vedle něj jsem připsala:

„Alkohol mě šikanuje. Schovávám se za něj.“ Věděla jsem, že mé dny s ním jsou sečteny.

Za pár dní, zrovna byl Den otců, jsem se ráno dozvěděla, že mého bratrance Douga – důvěrníka a nejlepšího přítele z dětství – cestou domů z oslavy osmdesátých narozenin jeho matky zabil opilý řidič. Jeho dcerka, nejmladší ze čtyř, seděla na předním sedadle vedle něj. Přežila s vážnými zraněními.

Bylo slunečné nedělní ráno a vzpomínám, jak mi hlavou běželo: „Co všechno musíš kvůli alkoholu ztratit, než s ním sekneš?“ Už jsem přišla o velkou část svého dětství, teď o svého bratrance – a ztrácela jsem půdu pod nohama.

Vytáhla jsem nástěnku a připíchla na ni papír nadepsaný „Zeď důvodů.“ Míňno důvodů, proč musím přestat pít. Nebo jinak: důvodů proč ještě neumírat. Deník už neplnil svůj účel. Vlastně ho neplnil nikdy. Poprvé jsem si s hrůzou uvědomila, že mě můj zlovyk může zabít.

Další hodinu jsem strávila tím, že jsem nástěnku zaplňovala oblíbenými obrázky a slovy. V novém bytě jsem měla jen pár fotografií – na jedné byl Nicholas, jak mě drží kolem ramen, když vyhrál bronzovou medaili ve veslařské regatě, na druhé Jake nahazující udici z paluby hausbótu, na další můj pes Bo. Tolik tváří tam chybělo. Otevřela jsem plnicí pero a jména ostatních napsala na kousky bílého papíru, a ty pečlivě připíchla na nástěnku. Potom jsem přidala oblíbené čtení – Annie Dillardovou, Simone Weilovou – a něco z poezie: „Láska po lásce,“ od Dereka Walcotta.

Poté jsem klesla na kolena a přeříkala jedinou modlitbu, ve kterou věřím, slova z básně „Tam domov máš“ od T. S. Elliota:

Řekl jsem své duši, buď v klidu a čekej bez naděje.

*Poněvadž naděje je nadějí na špatnou věc; čekej bez lásky,
poněvadž láska je láskou ke špatné věci;*

stále zbývá víra.

Jenže víra a láska a naděje stále čekají.

Čekej bez myšlenky, poněvadž tys na ni nepřipraven:

Nuže temnota budiž světlem, a nehybnost tancem.

Během pár týdnů jsme s Jakem našli cestu na odvykací shromáždění v podzemí jednoho kostela. Jake mě držel za ruku, a mně se po tvářích řinuly slzy. Hodinu jsem naslouchala, jak si v přeplněné místnosti zdánlivě šťastní lidé sdělují své příběhy, víru a vděk. Když nakonec začali skládat židle, se slovy útěchy ke mně přistoupil vysoký černochoch s ušmudlaným kloboučkem na hlavě, „Anděli,“ řekl zemdlele, „věřte mi, že ať jste pochybila sebehůř, já byl mnohem, mnohem horší.“

Každé období má svůj specifický hudební doprovod: to léto to byl sebezpytující *Kolínský koncert* Keitha Jarretta linoucí se kolem růžově žíhaného žulového útesu, dělal nám společnost, když jsme popíjeli brusinkovou šťávu se sodou, kterou jsme si dopřávali po jídle. Jakova maminka právě podlehla zhoubné nemoci. Když nám Jarrett připadal příliš tesklivý, přihodil Jake něco romantičtějšího. „Tím výběrem hudby se s tebou vlastně miluju,“ volal na mě od počítače a já si – střízlivá – lebedila v té jeho zvukové skořápce.

Avšak pro zbytek světa se léto 2007 neslo ve znamení vzpurné Amy Winehouseové: „*Zkusili mě poslat na odvykačku. A já řekla ne, ne, ne!*“ Refrén, který se vám usadí v hlavě a nedá pokoj. Na zpáteční cestě do Montrealu, když jsem měla za sebou prvních sedmáct dnů střízlivosti v lesích severního Ontaria, mi její poselství začalo být blízké. Při cestě taxíkem z letiště jsem si na svém chytrém telefonu pročítala poštu a přistihla se, jak si broukám: „*Ne, ne, ne.*“

Netušila jsem, že bude trvat další rok, než dokážu dosáhnout smysluplné střízlivosti a natrvalo vytěsním alkohol ze svého jídelníčku. Pak měly uběhnout ještě další tři roky, než jsem znovu získala to, čemu by se dalo říkat skutečný pocit duševní rovnováhy. A nakonec jsem

musela uplatnit veškeré své novinářské schopnosti, abych si to, co mne zabíjelo – a podle statistik řady takových žen narůstají – dala do nějakého hlubšího a smysluplného kontextu.

Mezitím jsem měla nakročeno ke ztrátě všeho, na čem mi záleželo: živobytí, duše a životního elánu. A než se věci měly zlepšit, mělo mi být tak těžko, jak jen může být.

2. AFRICKÁ ETAPA

RODINA PROCHÁZÍ ZKOUŠKOU

Tajemství vždy odhalujeme za cenu ztráty své nevinnosti.

Robertson Davies

Měla jsem rozpolcené dětství, dokonale rozdělené přesně vejpůl mezi radost a utrpení. Většina toho druhého souvisela s alkoholem. Moje sestra a bratr to potvrdí a naše matka také: obrovsky šťastná období, byť poznamenaná stále delší nepřítomností mého toulavého otce, se střídala s obdobími strašlivé beznaděje, s roky, které jsme přežili jen zázrakem.

Na čem se neshodneme, je, kdy to všechno začalo. Pro mne se to docela přehledně dělí takto: před Jižní Afrikou – kam jsme se přestěhovali, když mi bylo devět – a po ní. Pobyť v Jižní Africe byl stěžejní zkušeností. Jakmile jsme tam zakotvili, zdálo se, že není cesty zpět.

Na dobu před stěhováním mám spoustu vzpomínek, ale žádná z nich není tak výrazná jako ta, jak byla maminka oddaná svým rodičům. Noc co noc jsem usínala za zvuků úderů do klávesnice psacího stroje, když na něm psala dlouhé dopisy domů. Z gramofonu se linul Händel nebo Beethoven, ťuky ťuk. Vyprávěla jim, jak se jí žije se třemi malými dětmi v hornickém městečku na severu země, kde každý večer zazněla siréna, aby oznámila, že horníkům skončila směna. Ťuky ťuk. Psala o tom, jak je život s malými dětmi osamělý. Otec byl věčně někde v Africe nebo v Austrálii, coby geofyzik dohlížel na průzkumy v pustinách vnitrozemí. Ťuky ťuk. Jednou za čas zašla do bridžového klubu. Když mi po návratu dávala pusy, byla cítit po studeném vzduchu, čistých vlasech a parfému. Ale takových večerů nebylo mnoho. Většinou jsem usínala za uklidňujícího klapotu psacího stroje.

A potom nastávalo překrásné ticho: přišel červen, psaní ustalo a my se vydávali na cestu.

Ač pokaždé spálení od slunce – bylo to dávno před tím, než se lidé začali zajímat o globální oteplování či ochranné faktory – prchali jsme rok co rok na celé léto z města. Jakmile nám dětem skončila škola, matka naložila auto a razili jsme si to po dálnici pryč. V kufru termotašku, deku na piknik a plnou tašku knih z knihovny. Na zadním sedadle pes, sestra, bratr a já, ničím neomezováni – ani bezpečnostními pásy.

Papírově jsme byli po mamince protestanti. Ve skutečnosti ale byly naším náboženstvím výjezdy na chatu: v ně jsme věřili nejvíc. A ne že bychom navštěvovali jen jeden svatostánek. Rodiče hned po svatbě trávili líbánky na rodinné chatě mého otce, dřevěný srub byl u menšího jezera blízko Algonquinského přírodního parku, toho jezera, kde si známý kanadský malíř Tom Thomson plánoval svoje líbánky, než záhadně utonul. Po první návštěvě se ale rozhodli dělit své volno rovným dílem mezi venkovské domy obou rodin. A protože otec měl vždy jen krátkou dovolenou, stále častěji jsme končili uhnízdění na palandách chaty dětství naší maminky na jednom z výběžků do Georgiánské zátoky Huronského jezera, v místě, kde se po nocích naparovaly srpnové bouře, plachetnice končily vržené na pobřeží a vítr udržoval borovice neustálým olamováním větví ve velikosti větších bonsají.

Díky mým dvěma dědečkům – kteří oba bojovali v první světové válce, jeden jako bojový pilot a druhému roztránila nohu mina v bitvě u Passchedaele – jsme měli dva sruby, kterým jsme říkali domov. Oba spolu se svými kurážnými manželkami ve třicátých letech křižovali Severní teritoria, aby si našli kus země, a než sruby postavili, s dětmi na ní jen stanovali. Prarodiče z máminy strany koupili v roce 1930 za pět set dolarů dřevěnou chatku místního farmáře, nechali silné klády z kanadské tsugy očíslovat a odvézt koňským potahem k břehům Georgiánské zátoky, kde je znova smontovali. Tátovi rodiče naopak postavili úhledný srub s jednou místností na zelené louce, a jak se rodina rozrůstala, přistavovali podél břehu malé dřevěné chatky s palandami.

Nakonec jsme si tedy užívali léta na dvou výrazně odlišných místech. V menší z chat u jezera jsme usínali za truchlivého křiku vodních ptáků, pohodlně zachumlaní pod tlustými červenými dekami, ve flanelových pyžamech, která matka nahřála u krbu, a vlasy nám voněly kouřem z hořícího dřeva. Se sestrou Cate jsme si vždycky šeptem povídaly za skomírajícího světla dohořívajícího krbu. Co to bylo za zvuk? Byl to medvěd? Nebo snad duch? Byla jsem přesvědčená, že v tom místě jsou duchové. Nebohý Tom Thomson, plný pomstychtivosti a navlečený do promočené kostkované košile, vystupuje ze svého vodního hrobu, aby se vrátil na místo svých nikdy neuskutečněných líbánek, a v ruce třímá sekeru. Vždycky měl sekeru, aby nás rozsekal na maděru.

Než jsem se nadála, s prásknutím nastal ranní rozbřesk, dveře do kuchyně ohlašovaly, že babička je vzhůru, vaří kávu, připravuje ovesnou kaši. Byl čas na ranní výlet loďkou k hotýlku, jestli už dorazil denní tisk. Za pár minut jsme byli na vodě a babiččin hlas se břitce rozléhal po zrcadlové vodní hladině: „*Za své-ě-ětlá-á stří-í-íbři-té-ého mě-ě-ěsí-íce...*“ Začal další den, den slídění po lesích, závodů, kdo bude první u člunu, dovádění s Patersonovými kluky.

Na druhé chatě byly dny a noci jiné. Tam jsem usínala za nevrlych zvuků Georgiánské zátoky a vrzání lodních stěžňů, se sladkou chutí želatiny v puse a v ještě sladší společnosti svých bratranců a sestřenic. Den co den jsem se probouzela v místnosti, kde na dřevěnou podlahu vrhalo slunce silné odlesky, zatímco venku švitořili práci. Vmžiku jsem byla dole v přízemí a připojila se k Dougiemu, který už mezitím načal novou krabici s různými druhy cereálií a zaplavil svoji misku s medovými kukuřičnými lupínky čokoládovým mlékem, protože pšt, maminky ještě spí. A už jsme maširovali v ještě vlhkých plavkách k našemu tajnému bunkru na Špičce. Pak zpátky k chatě, abychom předstírali plavbu ve *Vlaštovce*, naší vaně a domácím plavidle. Jedno dobrodružství za druhým, přerušované pouze jídlem, které mamka, tety i babička podávali na malých podložkách z březové kůry, které kdysi prodávali „indiáni“, jak říkala maminka, „když ještě měli tábor na

Špičce“.

Přes týden bylo chataření výhradně ženskou a dětskou záležitostí. Ale v pátek odpoledne to začínalo ve vzduchu jiskřit. Celé hodiny jsme vasedávali na vršku plotu z pŭlkulatin a radostně vyhlíželi k zatačce první známky přijíždějícího buicku. Maminka mizela v ložnici, aby si učesala právě umyté vlasy, namalovala rty a vynořila se proměněná: načančaná blondýna pro mého tátu. Přišlo mi, že vypadá jako filmová hvězda.

Následující dva dny byly samá legrace: slovní fotbálky, partičky bridže, improvizované parodie na život. Skákání do vody ze silných zad; pomoc silných paží při stavbě raftů a bunkrů. Pohlední muži, kteří naštipali dřevo, srovnali ho do hranic a pak popíjeli černé pivo. Bylo toho pití příliš? Nemám ponětí. Pamatuju si jen, že většina dospělých kouřila cigarety nebo dýmku – a my děti také, když jsme je propašovaly do našeho vlastnoručně postaveného vigvamu. Byl to chabý plán. Kouř stoupal jeho vrškem a my byli přistiženi přímo při činu a následně donuceni kouřit jednu za druhou tak dlouho, než jsme zezelenali.

V noci, ležíce pod bílými prostěradly, s milióny jehliček na spálených ramenou a již po tolikáté se loupající kůži na nose, jsme se s bratrancem rozhodli, že to teda *ne*, nepůjdeme spát, když si dospělí dole vyprávějí sprosté vtipy. A tak jsme jim tajně naslouchali a pak si šeptem povídali, protože „*tak naposledy, děti,*“ varoval nás strýc, „*je čas jít do hajan!*“

Pak nastal nedělní večer a všichni jsme mávali na troubící auta, která mizela v zatačce, a celé to začínalo znovu.

Často jsme měli návštěvu, kterou jsem měla moc ráda: malíře A.Y. Jacksona, blízkého přítele mých prarodičů. Starého mládence, známého tím, že mu moc chutná babiččin džem: Kapal mu na pulovr a mísil se s cigaretovým popelem, když se malíř pochechtával dědovým vtípkům. Při pohledu na jeho břicho jsem chápala, proč si ho teta Esther nikdy nevzala za muže. „Hodně týdnů v roce mě vůbec neuvidíš,“ varoval, když ji žádal o ruku. „Když jich bude padesát dva, možná bych i souhlasila,“ zněla její odpověď.

Tak nějak se to tradovalo. Snad to s tou svatbou ani nemyslel vážně. Snad se manželství bál stejně jako ohně. Do jedné z ložnic ve srubu si nechal od mého dědy přidělat tlustý provaz, který byl připevněn k okenní římse, aby mohl v případě požáru sešplhat dolů. (Nikdy ho nepoužil, zato Dougie ano, když jsme si hráli na schovávanou.)

Bylo zřejmé, že to je muž útekář, stejně jako můj otec. Zamilovala jsem si ho, protože mě naučil, jak vést štětec palcem, a také kvůli jeho uličnické kresbě čerpací stanice Shell, kde opominul písmeno S. Byl asi jediným starým mládencem, kterého jsem kdy poznala, nesouvisle brebentící chlapík, kterému na zdi vedle krbu visely sněžnice. Často mě ale napadlo, že možná přechytračil sám sebe, když se vydával na všechny ty výlety s paletou a barvami a nějak se při tom zapomněl oženit a mít vlastní rodinu, ke které by se mohl vracet.

Rok co rok, sežehlí sluncem, jsme si takhle žili. Pokud byl můj otec pryč víc než jiní – a on byl –, letní měsíce chránily moji matku před dlouhotrvající samotou. V kruhu rodiny jen kvetla a my zrovna tak.

Když tato kapitola jejího života skončila – když její rodiče ještě poměrně mladí zemřeli a ona začala pít –, byly pro mě vzpomínky na prázdniny na chatě, jako by to byly peníze v bance nebo benzín v nádrži auta: nashromáždily v nás dětech tolik hezkých vzpomínek, že trvalo hodně dlouho, než jsme je vyčerpaly na nulu.

Jistě, k nule jsme dospěli a pak je vyčerpali hodně, hodně pod ní za léta, kdy bylo mámino pití strašné, kdy zdánlivě skoro nejedla a nespala a potácěla se po bytě jako cestující v kodrcavém vlaku, kdy její příchod ohlašovalo hrkání kostek ledu. Ale to bylo až dlouho po tom, co byly chaty rozděleny a bratřenci a sestřenice nám zmizeli ze života, dávno po Africe.

JIHOAFRICKÝ VENKOV, 1963

Hudební festival pod širým nebem. Je mi deset a mám mít svůj první sólový výstup s písní „All Through the Night“.

Když vtom mě začne plácát po paži mohutná afrikánská žena vedle mě. Nerozumím ani slovo z toho, co říká. (Nakonec se ukáže, že netleskám jejímu synovi, mému konkurentovi, který se právě uklání na pódiu.)

Po něm mám nastoupit já. Ztuhnu.

V obecenstvu to začne šumět.

Přichází ke mně porotce, aby zjistil, co se děje. Přichází taky můj otec. Přemlouvá mě, abych zazpívala. Snad po přestávce na oběd, snaží se mi pomoci porotce. Kývnu hlavou na souhlas. Svedu to pod jednou podmínkou. Když nebudu muset stát čelem k obecenstvu. Porotce se usměje. Ne, není nutné stát směrem k divákům.

Po obědě splním, co jsem slíbila. Na nejistých nohou vystoupám na pódium. Postavím se čelem k mé učitelce, paní Duplessisové, která je u piána. Obecenstvo vidí jen moje záda.

Pozdě odpoledne získávám druhou cenu: první za hlas, body dolů za přednes.

Ještě po mnoha letech, když jsem se potýkala se silnými depresemi a psychickým blokem spisovatele, mi v hlavě zněl verdikt porotce: „První za hlas, body dolů za přednes.“ V kódové řeči: něco je špatně.

Ta událost mi na dlouho vymizela z paměti. Pak se znovu vynořila, právě když jsem měla do jednoho časopisu napsat článek o sebevraždách mladistvých. Zatuhlá u svého počítače, v hlavě mi stále dokola zněl porotcův ortel.

V Montrealu, když se mi na patnáctém patře studentské ubytovny obrátil svět vzhůru nohama, mi znovu běželo hlavou: „První za hlas, body dolů za přednes.“

Co má ta historika společného s mým popíjením?

Všechno.

Při pití se vám uleví. Stres ustoupí. Otupí se deprese. Zeptejte se kteréhokoliv náruživého pijáka: pokud se potřebujete vypnout, může se zdát alkohol jako skvělá volba.

To ale neplatí, když je vám deset.

Tehdy, když jsem s rodiči seděla na lepkavých židlích v nemilosrdném vedru afrického odpoledne, mi to hrozně podkopalo

sebevědomí.. Byla jsem ponížena celá rudá. A cítila jsem, jak jsou rodiče z mého chování zmatení. Vždycky jsem byla nejlepší ve třídě. Ve škole mi nabídli zkrácené studium. Nikdy předtím jsem takhle nic nepokazila.

Prožívala jsem složité období.

Pro rodiče bylo přesídlení do Afriky vysněným romantickým dobrodružstvím. Poprvé za jedenáct let trvajících manželství se dopracovali k tomu, že našli způsob jak být spolu: založili si domov na akru půdy v Mount Ailiffu, vesnici se zhruba stovkou obyvatel v kopcovité krajině regionu Transkei. Najednou jsme měli kuchařku, služku a zahradníka. Táta každý večer zaparkoval svůj Land Rover před domem a vešel do dveří, temně krásný ve svém khaki oblečení do terénu. Rozsvítil plynové lampy – v domě nebyla elektřina –, které zalily prostorný dům teplým světlem. Maminka byla v sedmém nebi.

Pro mě byl naším staromládeneckým otcem a všechno mi přišlo nové. Když k nám byla při večeři mamka zády, narovnal si hrášek na nůž a hodil si ho do jícnu, pak si přiložil prst ke rtům: „Šššš!“ „Co je, John? Cos udělal?“ Probouzelo to v nás záchvaty smíchu. Když se nedívala, otevřel lednici a dal si hlt mléka přímo z láhve. Vypadalo to, že tenhle chlapík se nerad řídí pravidly.

Před spaním nám četl z *Trosečníků* z *Vlaštovky* od Arthura Ransoma či ze *Lva, čarodějnice a skříně* od C. S. Lewise. Maminka ho bezhlavě milovala a my také; tenhle táta byl jiný, než jsme čekali, ale dům ho byl plný. Máti byla hovorná, extrovertní a zářila štěstím. Předváděli se a byli samý smích. Bylo to období šatů s úzkým pasem a popíjení při západu slunce.

Věděla jsem, že bych měla být šťastná. Jenže pro mne visela ve vzduchu předtucha, vrhala stín, kterého jsem se nemohla zbavit. A bylo to zakořeněné hlouběji než ve zřejmém zklamání z toho, že už nejsem mámin hlavní společník, nejstarší dcera s mimořádnými výsadami.

Většinou jsem se cítila jako ta zlá holka, která kazí oslavu narozenin. Byl to hluboký, neurčitý pocit nejistoty, ačkoliv jsem ho nedokázala přesně určit. Něco nebylo v pořádku.

Začalo to při návštěvách knihovny ještě v Kanadě, když jsme si zařizovali fotky a pasy. Zatímco knihovnice skládala mé sestře do náruče knížky o zvířatech – samý lev a jedovatý had –, já si četla příběhy o násilí a vraždách v Belgickém Kongu. Na tu naši cestu se mi vůbec nechtělo a moje obavy se zdály opodstatněné. Když naše letadlo přistálo v Kongu, aby doplnilo palivo pro další část letu do Johannesburgu, bála jsem se, že nás jdou uklízeči zabít: odběhla jsem do umývárny, tam se zrovna nějaký pán holil, a já se okamžitě pozvracela. Když nám otec později v kuchyni ukázal sadu první pomoci při uštknutí hadem, moje obavy se potvrdily; tohle je barbarská Afrika.

Vždycky jsem milovala školu. Jenže ve dvou holých místnostech školy v Mount Ayliffu – dvacet žáků v osmi ročnících – jsem nerozuměla ani slovo. Hodili mne do afrikánských vod a já byla ztracená. Poprvé v životě jsem pravidelně zažívala šikanu. Zatímco mě dva velcí kluci přitlačili na zem, třetí mi těsně před očima držel brouka, utrhával mu nožky a neurvale mi nadával, že mluvím anglicky. Rodičům jsem se s tím nesvěřovala: říkala jsem si, že by to stejně nepochopili. Také neuměli afrikánsky.

Samozřejmě že jsme se já i sestra velmi rychle afrikánsky naučily, a taky xhosu, jazyk Bantuů, kterým mluvili naši sloužící. Ve škole jsem našla zastánce, mnohem mladšího anglického chlapce jménem Nicky Hastie, tak spolehlivě loajálního, že jsem po něm později pojmenovala svého syna. Se sestrou jsme si ochočily žabáka, daly mu jméno Sam a nosily ho s sebou do školy v malé lepenkové krabici. Dávala jsem si ji pod lavici a nakukovala do ní pokaždé, když se k nám paní Duplessisová obrátila zády.

Jinými slovy, přizpůsobili jsme se. Zatímco matka si vytvořila kamarádský vztah s naší krásnou kuchařkou Ivy, zjistili jsme, že naše služebná Evelina má vznětlivou povahu a nesnáší děti. Když byla matka pryč, Evelina nás honila dlouhými chodbami domu se žhavou žehličkou v ruce. Nejednou se jí povedlo propálit díru do sestřiných oblíbených modrých šatů.

Jednu sobotní noc jsme jí to vrátily i s úroky. Ponechány v její péči

jsme se schovaly ve skříni v naší ložnici a ona byla přesvědčena, že jsme utekly z domu. Když uviděla prázdné postele, začala ječet a běžela k pokojům pro služebnictvo, aby přivedla Ivy. Když se s ní vrátila, byli jsme v posteli, živé a zdravé. Jak odešly, skočily jsme zpátky do skříně. Evelina nám to chtěla později vrátit: když jsme se měli vracet do Kanady, plánovala uříznout hlavy našim oblíbeným slepicím, aby je uvařila k večeři. Jenže tou dobou už byla naše malá tříčlenná parta dobře zavedená: John, Cate a já jsme se hodně sblížili a to se nikdy nemělo změnit.

Ve čtvrtek jsme se někdy s Cate po cestě z lekcí píána zatoulaly k místní věznici a přes plot podávaly sladkosti bývalé kuchařce našich sousedů. Říkalo se, že zavraždila mladou služebnou, kterou přistihla inflagranti se svým přítelem zahradníkem. Nebo zabila toho hochu. Nám to bylo jedno: milovaly jsme ji za ten kukuřičný chleba, který pekla, a za to, jak vřele nás objímala, když jsme poprvé dorazili do vesnice. Líbil se nám její úsměv (i když jsem si představovala, jak omývá krev z nože, když tu osobu ubodala; v mých očích byla velmi statečná).

Ve vesnici existoval politický spodní proud. Bylo nám známo, že jsme z posledních bělochů, kteří kdy v Mount Ayliffu žili, a že tu brzy bude jedno z prvních teritorií s černošskou samosprávou. Jednou v sobotu se nějaká jejich skupina rozhodla uspíšit ten proces tím, že zbylým bělochům vypálí domy. Dvě rodiny dostaly varování, naše a lékařova. Rodiče nás vzbudili uprostřed noci a řekli nám, abychom se oblékli. Museli jsme se rozhodnout, jestli se budeme evakuovat nebo ne. Nakonec jsme zůstali. Krize byla zažehnána, ale ten hněv byl skutečný.

Na Vánoce dala maminka Ivy a Evelině dárky. A na Štědrý večer se naše rodina připojila k hrstce ostatních bělochů, kteří seděli v kostele s černošskou kongregací. Brzy nato nás navštívila policie a řekla, že dárky nebyly dobrý nápad. Totéž platilo o matracích v ložnicích pro služebnictvo. A dárky už vůbec. Moji matku pruděse to nezlomilo.

Ve dnech volna jsme mířili k Indickému oceánu nebo na safari. Po

pravdě, vždycky jsem ty výlety považovala za nebezpečné: jednou mě honilo stádo prasat bradavičnatých a já si byla jistá, že je jen otázkou času, než nás něco zabije nebo zmrzačí. Zatímco ostatní si užívali výhled na opice, jak se zvědavě snaží dostat do auta, nespouštěla jsem oči ze zadního okna a vyhlížela útočícího nosorožce.

O víkendech jsme vyráželi v našem mercedesu připomínajícím koráb na ranč Stanfordových, kde si rodiče užívali vyjíždky na koních do hor a vraceli se s historkami o paviánech a jiných zvířatech. Matka vypadala na koni vždycky skvěle, vítr jí čechral vlasy, dívčí radost v obličeji. Milovala to dobrodružství a já ji bezmezně obdivovala, že se pouští na vyjíždky a nebojí se paviánů. Bylo to pozoruhodné a trochu riskantní.

Zatímco jezdili po horách, my jsme si hrály na schovávanou s děvčaty od Stanfordů, probíraly s nimi to málo, co jsme věděly o životě, a dávaly pozor na naše batolící se brášky. Měla jsem ty víkendy ráda: připomínaly mi prázdniny se sestřenicemi a bratřenci na chatě. Konečně jsem měla pocit domova.

A pak to skončilo. Než jsme se vrátili zpět do Kanady, otec daroval mámě překrásný prsten se dvěma diamanty, aby nikdy nezapomněla na jejich africké líbánky. Celé dva měsíce v kuse jsme křižovali Afrikou na sever, ze Zanzibaru do Keni, dál do Egypta a pak do Řecka, Itálie, Švýcarska a dál, táhli jsme světem ruku v ruce v duchu našeho malého šťastného společenství, kterým jsme byli.

O mnoho let později, když jsme už všichni žili v manželství, odjeli rodiče zpátky do Afriky a strávili šest let v Botswaně. Jednou si udělali výlet Jižní Afrikou směrem na jih navštívit staré přátele a cestou se zastavili v Mount Ayliffu. V našem domě byly kanceláře; kolem sousedovic domu bylo vystláno rozbitými láhvemi od piva. Zahrada byla dávno minulostí. Matka později přiznala, jak ji mrzí, že viděla náš někdejší domov v takovém stavu. Zlomilo jí to srdce.

To už se psala osmdesátá léta a všechno bylo jinak. Léta mámina nezřízeného pití vrhly na celou rodinu temný stín. Zatímco mě osamocení, deprese a stres táhly dolů, mámu něco jiného stahovalo

daleko, daleko hlouběji. Dlouhé roky – jako mnoho jiných žen – míchala pití s rohypnolem a to ji zničilo. Žena, kterou jsme znali z Afriky, zmizela a místo ní před námi stál někdo, kdo byl plný běsů, hořkosti a zoufalství. A hlavně byla naprosto nepředvídatelná. Jednu chvíli byla s námi, jen aby se vzápětí převtělila do Medúzy s věčnou sklenkou v ruce.

Často se dívám na fotografie z naší zpáteční cesty z Afriky – momentky z Florencie a Atén a Káhiry – a přemýšlím, jestli se něco nepokazilo už tehdy. Štíhlý a opálený táta se svými raybany, mamka vypadá ještě o krůček lépe v letních šatech a s perlami a těmi slunečními brýlemi ve stylu Jackie Kennedyové. Oba vypadají nesmírně šťastně. Věděl snad táta, co se na ně valí? Věděla to ona? Bylo v jejím popíjení už tehdy něco zlověstného?

To si nemyslím. Čas strávený v Africe byl především příjemný: mamka se nikdy pak už znovu nevyrovnala se svou samotou a nikdy tátovi neodpustila, že ji opustil. Uběhly desítky let, než měli prožít další společné dobrodružství. A v tom mezidobí byl život velmi krutý.

Tak nějak to alespoň vidím já. Byl to jeden ze způsobů, jak jsem se dokázala s věcmi rozumově vypořádat a přes všechno to šílenství ji mít ráda. Je těžké řešit cizí závislost, obzvlášť když jste jí sami podlehli.

Nejraději vzpomínám na rodiče, jací byli při návštěvě Říma. Jak otec bere mamku do náručí a nese ji po schodech do hotelu. Ona má zakloněnou hlavu a je samý smích: „No tak, John!“

Už nikdy jsem ji neviděla se takhle smát. Když jí pak zemřeli rodiče, oba na rakovinu kolem sedmdesátky, a táta znovu začal podnikat své daleké cesty do zámoří, nacházela útěchu v tvrdém alkoholu. Jako by léta žila ve svém županu, po nocích se potácela chodbami a dny trávila klením. „Tohle není život, to je živoření,“ prohlašovala zas a znovu s nasupeným pohledem. „Už toho mám po krk,“ naznačovala podříznutí, „můžu se na všechno vykašlat.“

V šestnácti začaly moje chabé pokusy opustit domov. Když byl otec zrovna doma, aby dohlížel na chod domácnosti, sbalila jsem si pár věcí do baťůžku a vydala se k domu svých bratranců a sestřenic. Nikdy jsem

se nedostala daleko, pokaždé mě dohonil. Zpomalil v autě vedle mě. „Nastup si, Ann. Máma tě potřebuje.“ A tak jsem s ním jela zpátky, v slzách, do domu, ve kterém jsem měla pocit, že neustále hoří, domu plného běsů a zloby.

Snad proto, že věděl, jak obtížně matka snáší jeho nepřítomnost, a protože ji miloval, stál vždycky při ní. Často jsme přemýšleli, proč a jak to dokázal.

Jen jednou před námi ztratil nervy a na tu scénu v životě nezapomeneme. Nechal si nás nastoupit do kuchyně – mámu, sestru, bratra a mě –, aby měl jistotu, že uvidíme, jak o kuchyňský dřez rozbíjí jednu po druhé všechny láhve, které našel po domě. Flaška za flaškou procházela jeho silnými pažemi a dopadala na úzký hliníkový okraj, tříštila se o něj, aby z ní nakonec vytryskl proud tekutiny jako z velryby. Všude střepy a rozlitý obsah lahví. A my tam zaraženě stojíme, zbědovanému otci stékají po tváři slzy vzteku a zoufalství, matka zkroušeně pláče, všichni jsme lapeni v pekle rodiny prokleté závislostmi, a úniková cesta v nedohlednu.

Celé roky strávila na telefonu, popíjela a telefonovala. Když byla střízlivá, málokdy přijímala hovory. Opilá? Neměla problém zavolat nikomu, včetně policie. Více než jednou mě na rande vyrušil policista. „Vaše matka vás potřebuje doma,“ říkali. „Máte v rodině naléhavou situaci.“ A já jen obracela oči v sloup. Jestli jsem nějakou její vlastnost nenáviděla, byla to skutečnost, že neměla zábrany.

Měli jsme horentní účty za telefon. Jednou ho otec nechal odpojit a my pak museli kamarádům vysvětlovat, že doma prostě telefon nemáme. Bylo to čím dál trapnější.

Po létech, když jsme už byli všichni z domu a chtěli rodiče navštívit, nás otec málokdy varoval, že matka zrovna paří. Prostě jsme přijeli, a okamžitě nás obklopilo živoucí peklo. Později se naučil nám to hlásit. „Máma se dnes necítí nejlíp,“ říkal. Byla to ubohá šifra a mě vždycky zlobilo, že věci nenazývá pravým jménem. Zřejmě nemohl.

Po celá desetiletí se nic neměnilo. Nezvládla za mnou přijít do porodnice, když se mi narodil syn. Propásla většinu důležitých rodinných událostí. Kolik jen bylo těch smutných oslav narozenin, depresivních Vánoc.

A pak to náhle skončilo. Někdy po sedmdesátce se rozhodla dodržovat disciplínu jedné odtučňovací kúry a během té procedury změnila i alkoholické návyky. Časem se vynořila moje skutečná mamka, drobnější, měkčí verze člověka, kterým byla zamlada, žena, která si uměla dát dvě sklenky vína a láhev zašpuntovat, a chodit do postele v deset, což se jí pak celá desetiletí nedařilo. Byla to zcela nepochopitelná, byť vítaná změna. Tady je na promoci mého syna a do kamery jen září. Proč se to nemohlo stát o pár desítek let dřív? Mohlo nám to ušetřit roky trápení, hněvu a bolesti.

„Tvrdího už se nedotknu,“ prohlašuje teď. „Piju jen víno.“

A s výjimkou několika málo případů se toho drží. Jejím oblíbeným pitím je bílé víno a dietní kola. Jedno uklidňuje a druhé nabudí, říkám si. Zvláštní kombinace, ale kdo jsem já, abych to soudila?

Život vás někdy překvapí. Stanou se věci, o kterých jste si mysleli, že se nikdy nestanou. Špatné i dobré. Tohle mě naučil život.

Můj inteligentní otec, můj drahý střízlivý rodič, následoval svou ženu na její strašné cestě alkoholika. Přistoupil k tomu úplně odlišně – nenápadně, soukromě a pozdě –, ale alkoholismus to byl také. Zničilo ho to a všem nám to zlomilo srdce. Nejvíc ze všech to otráslo mámou. „Potřebuje pomoc,“ říkala. „Vím ze všech nejlíp, jak hrozné to může být.“

Táta byl ale do sebe uzavřený člověk a s věkem se to ještě násobilo: neměl v úmyslu vyhledávat pomoc ostatních. Když jsem mu řekla, že jsem začala navštěvovat skupinová sezení abstinujících alkoholiků, potáhl jen dlouze z cigarety a prostě poznamenal: „Byl jsem tam jednou. Vím, že jsem se tam měl vrátit.“

Naši rodinou se alkoholismus táhne jako řeka, máme to v rodě. Ovlivňuje naši schopnost se rozumně rozhodovat, zastírá nám myšlení,

láká nás jako droga, která tlumí všechnu bolest.

Naši synové a dcery, neteře a synovci, všichni musí být ostražití. Tom McGuane jednou označil alkoholismus za tuberkulózu spisovatelů. Ovšem nemohu vinit svou profesi.

Matka léta sledovala, jak se ze mne stává těžký piják, a znepokojovalo ji to. Jednou v noci, krátce předtím, než jsem se rozhodla s chlastáním definitivně skončit, jsem na toaletě u nás na chatě padla do bezvědomí. Seděla jsem oblečená na míse, ani jsem neměla spuštěné kalhoty. Máma zvenku bušila do dveří.

„Víš, že jsi včera usnula na záchodě?“ ptala se nevěřičně druhý den ráno. „Nechci, aby sis prošla stejným peklem jako já.“ Překvapilo mě to. Z mé mámy se najednou stal mravokárce. Slíbila jsem, že uberu plyn. Týden nato jsem se v podzemí kostela zúčastnila svého prvního protialkoholního setkání. Po pravdě, v jedné věci pro mne její pití bylo požehnáním: hrůza z něj mě přinutila skončit dřív, než bych skončila nebýt mámy. Naštěstí jsem přestala v prostředním stádiu nemoci. Dostala jsem se do mnoha trapných situací, ale vyvarovala se spousty tragédií.

Časem jsme s mamkou začaly společně trávit více času. Když zemřel táta, přinutila jsem ji, aby si zařídila pas a odjela se mnou na výlet do Kalifornie. „Jsi velká cestovatelka, mami,“ řekla jsem, když jsem ji viděla, jak vyhlíží přes okraj lanovky, kterou jsme se šinuly vzhůru po srázu hory. „Zdá se, že tě to překvapuje,“ řekla s úsměvem. „Proč bych neměla být? Víš, měli jsme velké štěstí, že jsme mohli cestovat po Africe.“ Je to už skoro padesát let a dodnes to je zlatý hřeb jejího života.

Druhý den ráno, když stála v kuchyni u dřezu, se ke mně obrátila a řekla: „Nikdy ti nebudu moct dost poděkovat za to, že jsi mě sem vytáhla.“

„Jsem s tebou ráda, mami,“ řekla jsem tiše.

A uvědomila jsem si, že to je skutečně pravda. Miluju společnost své matky. Dodnes mi připadá atraktivní, jak si barví rtěnkou rty a jak si češe vlasy. Baví mě její mladistvá energie, když hrajeme scrabble. A

nejvíc ze všeho se mi líbí, jak sleduje pokroky, které dělá můj syn ve své kariéře umělce. Je otevřená novým názorům, má šlechetné srdce a nekonečnou touhu po dobrodružství.

Nasadila vážný výraz. „Víš, hrozně mě mrzí, když si představím, jak jste všichni museli kvůli mému pití trpět.“

Prostě to přišlo najednou z čistého nebe: omluva, na kterou jsem čekala tolik srdcervoucích let. Nenapadlo mě nic jiného, než obejmout její drobné tělíčko a pevně ho dlouho, dlouho tisknout k sobě. Hezky voněla parfémem, jak to měla ve zvyku před mnoha lety, když jsem byla malá. Nic neříkala a já také ne.

Uvědomila jsem si, že jsem jí odpustila, stejně jako můj syn odpustil mně.

Jenže naše usmíření jen umocnilo mou stále narůstající touhu zjistit, co nás to vlastně hnalo do propasti, ač každou do jiné hlubiny a na hodně odlišná časová období. Kde se vzalo to propadliště, ve kterém jsme obě zmizely? Mizely jsme v králičí noře svůdné pozměněné reality.

Proč někteří zmizí na pár let, a jiní ztratí kontrolu na desetiletí nebo navždy?

Snad máme jakési rodinné dispozice, ovšem tahle kletba postihuje významnou a stále větší skupinu ženské populace. Hledání odpovědí na tyto otázky, kdysi hluboce osobně motivované, se pro mě pozvolna stalo naprosto profesionální činností.

Když každý čtvrtek sedím na tvrdé kovové židli v mé odvykací skupině, jsem obklopena ženami různého věku a rozličných životních příběhů: mladé matky s kočárky si notují se starými dámami; středoškolačky s učitelkami, profesorkami, hudebnicemi, tanečnicemi, herečkami, odbornicemi na zdravý život, investičními bankéřkami. U automatu na kávu se potetované krásky chodící s rockovými zpěváky svěřují upraveným matkám tří dětí. Šiky a šiky žen, které se spolčily, aby našly řešení k problému, který je lstivý a matoucí.

Každý čtvrtek se v mé skupině objeví někdo nový. Často jsou to ženy. Často jsou mladé, plné energie, byť poněkud zmatené. Po šesti